

Sundhed, sex og rettigheder

Med særlig fokus på kvinder

Det er kvinder, der oplever de fysiske konsekvenser af for tidlige, for mange og uønskede graviditeter. Det er kvinder, der er to til fire gange mere modtagelige for hiv-virus. Og det er kvinder, der er de typiske ofre for vold i hjemmet. Kvinder mangler ofte magt og mulighed for selv at bestemme, hvem de vil gå i seng med, om de vil beskytte sig, og hvor mange børn de vil have – specielt i udviklingslandene.

Sunde kvinder bidrager positivt til samfundsudviklingen. Kvinder, der får en uddannelse, får børn i en senere alder. Og når kvinder selv kan bestemme, hvornår og hvor mange børn de vil have, får de færre børn, børnene bliver sundere og får en bedre uddannelse. Samtidig får kvinderne bedre mulighed for at få et arbejde, og familiens økonomi forbedres generelt.

Få steder i verden har kvinder den samme adgang til rettigheder, ressourcer og indflydelse som mænd, og ofte sker der en systematisk overtrædelse af kvinders juridiske, sociale og økonomiske rettigheder. 70% af de 1,3 milliarder mennesker, der lever i absolut fattigdom, er kvinder. To tredjedele af verdens 800 millioner voksne analfabeter er kvinder. Kvinder udgør mindre end en tredjedel af lønarbejderne i Asien og Afrika, og der er kun 13,5% kvinder i nationale parlamenter i u-landene mod 39,9% i de nordiske lande.

Der er dog sket visse fremskridt. Flere og flere mænd er interesserede i familieplanlægning, adgangen til præventionsmidler er forbedret og antallet af par, der beskytter sig, er stigende. Dertil kommer, at de fleste lande i dag har vedtaget love, der skal beskytte kvinders rettigheder, sikre piger grundlæggende uddannelse og straffe vold mod kvinder – men mange steder er der langt igen, inden lovgivningen fungerer i praksis.

Kvinders rettigheder = menneskerettigheder

Verdenssamfundet har påtaget sig at styrke kvinders rettigheder og adgang til ressourcer og indflydelse. Det er blevet understreget, at FN's Menneskerettighedserklæring også gælder for kvinder, og FN's Kvindekonvention fra 1979, som er ratificeret af 177 lande, fordømmer al diskrimination og vold mod kvinder – i familien, i samfundet og på sundhedsområdet. Ved FN's Befolkningskonference i 1994 forpligtede man sig til at fremme kvinders sundhed, rettigheder og position i samfundet – ikke mindst i erkendelse af kvinders rolle i fattigdomsbekæmpelse og økonomisk vækst. I 1995 blev man på FN's Kvindekonference i Beijing enige om, at ligestilling skulle fremmes på alle niveauer. Og da verdenssamfundet i 2000 vedtog 2015 Målene, indgik kvinders ligestilling som et af de otte mål. Fra dansk side lægges der vægt på, at ligestillingen – både i udviklings- og donorlandene – ses i tæt sammenhæng med rettighedsperspektivet fra tidligere konferencer og aftaler. Den internationale konsensus er således på plads til en styrket indsats på alle niveauer – nu handler det om økonomi og om politisk vilje.

Foto: Aïen van de Meer/Population Concern

DEN AKTUELLE SITUATION

Kvinders særlige risiko

- Hvert minut dør en kvinde af komplikationer i forbindelse med graviditet eller fødsel – dødsfald som for de flestes vedkommende kunne være undgået, hvis kvindernes rettigheder havde været håndhævet, og de havde haft adgang til prævention, lægehjælp og hospitaler.
- I Afrika risikerer én ud af 16 kvinder at dø af graviditet eller fødsel, mens det i Europa er én ud af 2400 og i Danmark én ud af 7350.
- I Afrika udgør kvinder over halvdelen af de hiv-smittede, og andelen er stigende. En af de største risikofaktorer for kvinder er at blive gift.
- Mandlig sterilisation er simplet, har færre bivirkninger og risici end kvindelig sterilisation. Alligevel bliver langt flere kvinder end mænd steriliserede overalt i verden.
- Fundamentalistiske religiøse kræfter i USA, visse muslimske lande og Vatikanet har sat kvinders seksuelle og reproduktive rettigheder og sundhed under et betydeligt pres.

”Det er ironisk, at det første sted kvinder har opnået ligestilling, er i statistikken over hiv-smittede. Unge kvinder og teenagepiger lever i dag med den største risiko for at blive smittet.”

Thoraya Obaid, Generaldirektør for FN's befolkningsfond, UNFPA

Foto: SAHAYOG

► Vold og overgreb mod kvinder

- 2 millioner piger købes og sælges årligt som sexslaver.
- I dag er 130 millioner kvinder omskåret, og 2 millioner nye piger risikerer omskæring hvert år.
- Op mod 60 millioner piger mangler i fødselsstatistikkerne, især i Asien. Det er dels på grund af abort på pigefostre, og dels på grund af drab og mangel på omsorg for nyfødte piger.
- Næsten hver fjerde kvinde bliver før eller siden udsat for seksuelle overgreb af sin partner – også i industrilandene.
- I konfliktområder er kvindekroppen inddraget som en del af slagmarken ved systematiske voldtægter, bortførelser og tvungne graviditeter. Det er sket i Rwanda, Bosnien, Østtimor og Sierra Leone.

HVAD KAN DER GØRES?

At opnå reproduktiv sundhed og rettigheder for kvinder er både et mål i sig selv men også et middel til fattigdomsbekæmpelse. De seneste 25 års konferencer, aftaler og konventioner lægger rammerne for arbejdet med kvinders rettigheder og sundhed. Men det kræver en indsats og ikke mindst politisk vilje at realisere målene. Partnerskaber mellem internationale, nationale og lokale organisationer samt enkeltpersoner, den private sektor og medierne er nødvendige, og initiativer kunne omfatte:

- At der arbejdes, for at alle lande ratificerer og implementerer FN's Kvindekongvention
- at love, som forbyder diskrimination og vold og beskytter kvinders rettigheder, håndhæves
- at love, der fastsætter laveste aldersgrænse for giftermål, vedtages og håndhæves
- at mænd i højere grad inddrages i spørgsmål om kvinders rettigheder og om reproduktiv sundhed – initiativerne kunne rettes mod særlige målgrupper, såsom politi, hær, sundhedspersonale og andre

- At kvinders adgang til lønarbejde, uddannelse, jord, kredit, sundhed og indflydelse, prioriteres og indtænkes i alle udviklingsinitiativer - især på nationalt og lokalt niveau.

Hvad gør Danmark?

Danida arbejder for, at kvinder og mænd får lige rettigheder, lige adgang til ressourcer og indflydelse. Kvinders seksuelle og reproduktive rettigheder betragtes som afgørende for ligestilling. Indsatsen for kvinderettigheder er gerne integreret i andre aktiviteter, og kan derfor ikke opgøres isoleret.

Danske organisationer støtter aktivt kvinderettighedsorganisationers arbejde i udviklingslande. Sex og Samfund støtter f.eks. organisationen SAHAYOG i Indien, som arbejder med kvinders sundhed og mod diskrimination og vold mod kvinder. Derudover har foreningen et stort regional projekt i Asien, hvis hovedfokus er sikre og sunde graviditeter og fødsler.

LINKS

Danidas ligestillingsstrategi
<http://www.um.dk/Publikationer/Danida/Dansk/DanskUdviklings-samarbejde/LigestillingsStrategi/index.asp>

FN's Kvindekongvention (CEDAW)
<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>

Kvinderådet
www.kvinderaadet.dk

Ligestilling og 2015 målene
www.mdgender.net

FN's Kvindekongression
<http://www.un.org/womenwatch/daw/followup/beijing+5.htm>